

panel: 10. dünya enerji konferansı; sonuçları ve Türkiye'ye yansımaları

Panelde konuşmacı olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Dairesi Başkanı ve Dünya Enerji Konferansı Başkanı Ali Galip Mutdoğan, TEK Nükleer Enerji Dairesi Başkanı ve 10. Dünya Enerji Konferansı Program Komitesi Başkanı Dr. Ahmet Kütükçüoğlu ve ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi ve 10. Dünya Enerji Konferansı Basın İşleri Komitesi üyesi Dr. Nazif Tepedelenlioğlu katıldılar. Paneli İETT Genel Müdürü Gültekin Türkoğlu yönetti.

Türkoğlu açış konuşmasında, panelin iki aşamada yapılacağını, birinci aşamada konuşma-

cıların 10. Dünya Enerji Konferansının (DEK) nasıl hazırlanıp yürütüldüğünü anlatacaklarını; ikinci aşamada ise Konferansta tartışılan teknik konular ve bunların Türkiye ile ilgili yanlarına ilişkin görüşlerini anlatacaklarını açıkladı.

İlk sözü DEK Başkanı Ali Galip Mutdoğan aldı. Mutdoğan sözlerine DEK'in ilk toplantısını 1924 yılında Londra'da yaptığını, o dönemde adının "Dünya Güç Konferansı" olduğunu, daha sonra Viyana'daki 5. toplantıda Konferansa bu günkü adının verildiğini anlatarak başladı.

Mutdoğan'ın açıklamasına göre; Konferans üye ülkelerin Milli Komitelerinden oluşur. Milli Komiteleri de ülkelerin enerji ile uğraşan kuruluş ve kişileri oluşturur. Halihazırda 77 ülkenin üye olduğu Konferansın günlük işlerini her yıl toplanan İcra Konseyi görür.

Konferans teknik konuları görüşmek üzere 3 yılda bir toplanır. Bu toplantılara üye ülkeler belli bir kota dahilinde tebliğler sunarlar. Bu tebliğlere ek olarak özel komisyon raporları da sunulur toplantılara.

10. DEK'in İstanbul'da yapılmasının Türk Milli Komitesi tarafından 1969'da Ankara'da yapılan İcra Konseyi toplantısında teklif edildiğini ve bu teklifin 1975 yılında Kopenhag'da karara bağlandığını anlatan Mutdoğan, bundan sonra Konferans hazırlık çalışmalarının hızlandığını ve gerekli finansmanın sağlanması için çeşitli devlet kuruluşlarının katıldığı bir konsorsiyum teşkil edildiğini açıkladı. 10. DEK'in hazırlıklarını, bu konsorsiyum üyelerinin temsilcileri ile Türk Milli Komitesinin yönetim kurulu üyelerinin oluşturduğu Organizasyon Grubunun yaptığını anlatan Mutdoğan, bu amaçla, Program Komitesi, Fırlama ve Kayıt-Kabul Komitesi, Basın İşleri Komitesi gibi komiteler kurulduğunu ve organizasyon işlerinin bu komiteler aracılığı ile yürütüldüğünü anlattı.

İkinci konuşmacı Dr. Kütükçüoğlu Teknik Program Komitesi çalışmaları ile ilgili bilgi verdi. Komite çalışmalarının oldukça erken başladığını anlatan Kütükçüoğlu, 10. DEK teknik programının DEK organları ile işbirliği içinde hazırlandığını ve programın 4 bölümden oluştuğunu açıkladı. Teknik oturumlar, açık oturumlar, özel oturumlar ve araştırma komiteleri toplantıları.

Teknik oturumlarda, üye ülkelerden gelen ülke başına 1-7 tebliğin tartışıldığını anlatan Kütükçüoğlu, tartışma sırasında bu tebliğlerin okunmadığını, bunların yerine daha önceden genellikle üniversite çevrelerinden seçilen Türk raportörlerin raporlarının okunduğunu be-

lirtti. 10.DEK'in ana konusunun "Enerji Kaynakları ve Rasyonel Kullanımı" olarak seçildiğini hatırlatan konuşmacı teknik oturumlara sunulan tebliğlerin 4 bölümde toplandığını söyledi. Konvansiyonel enerji kaynaklarının geliştirilmesi, enerji kullanımında tasarruf, birincil enerjinin dönüşümü, yeni enerji kaynakları.

Kütükçüoğlu daha sonra açık oturumların konuları üzerinde durdu. Bu konular şöyle sıralanıyordu: Türkiye enerji modeli, enerji gereksinme ve tasarrufu, petrol ve gaz, kömür, nükleer enerji ve yeni enerji kaynakları, enerji alanında uluslararası işbirliği, plütonyum kullanımının kontrolünü düzenleyen esaslar.

Son olarak Dr.Kütükçüoğlu özel oturumları ve araştırma komiteleri toplantıları ile ilgili bilgi verdi ve bu toplantıların görece olarak daha dar ve sınırlı bir çerçevede yapıldığını söyledi.

Üçüncü konuşmacı Dr.Tepedelenlioğlu 10.DEK Basın İşleri Komitesinin çalışmalarını anlattı. Komitenin Konferansa katılan delegelere ve yakınlarına yardımcı olmak üzere Konferans süresince günlük 8 sayfalık bir gazete çıkardığını belirten Tepedelenlioğlu, İngilizce, Fransızca ve Türkçe olmak üzere 3 dilden haber, yorum ve makalelerin yer aldığı bu gazetenin delegelerce büyük ilgi ile karşılandığını söyledi.

Bundan başka yerli ve yabancı basına yardımcı olmak üzere gene 3 dilde ortalama günde 10-15 basın bülteni yayımlandığını açıklayan konuşmacı, bu basın bültenlerinin özellikle yerli basında Konferansın büyük ölçüde yer almasını ve genel olarak basına yansımının Komitenin istediği biçimde olmasını sağladığını söyledi. Tepedelenlioğlu TRT ile de beraber çalıştıklarını ve çeşitli teknik konuları yorumlamada TRT'ye büyük ölçüde yardımcı olduklarını anlattı. Televizyonda bir açık oturumun, ve radyoda da iki programın hazırlanmasında katkıları olduğunu söyleyen Tepedelenlioğlu'na göre kamuoyunun dikkatinin 5 gün süreyle Konferans üzerinde tutulmasında Komitenin çabala-

rının etkisi azımsanmayacak ölçüde.

Konuşmacı sözlerini şöyle bitirdi: "...ancak gene de Konferansın bu ölçüde yankı uyandırması ve basında 5 gün süreyle yer alması yalnızca Komitemizin öznel çabaları ile açıklanamaz. Bu olguda nesnel olarak Türkiye'nin büyük bir enerjinin bunalımı içinde bulunması ve bunun sonucu kamuoyunun enerji konusuna son derece duyarlı olması da büyük rol oynamıştır."

Bu konuşmadan sonra Gültekin Türkoğlu, panelin ikinci bölümüne gelindiğini ve bu bölümde konuşmacıların Konferansta tartışılan teknik konular üzerindeki düşüncelerini ve Konferansın Türkiye'ye ne getirdiğini anlatacaklarını söyledi ve ilk sözü Ali Galip Mutdoğan'a verdi. Mutdoğan yaptığı kısa konuşmada Konferansın büyük ilgi gördüğünü, 700'ü Türkiye'den olmak üzere toplam 4500 dolayında delege ve yakınının Konferansı izlediğini söyledi. Türkiye'den katılanların Konferansı yakından izleme olanağını bulduğunu, Konferansın Türklerle yabancılar arasında, kişiler, kurumlar, hatta bakanlar düzeyinde çeşitli temas olanakları yarattığına işaret eden konuşmacı bu temasların ülke-

mizde bir bilgi birikimi yaratacağını umduğunu söyledi. Konuşmacıya göre Türkiye'de bir teknik potansiyel olduğu ispat edildi, öteki ülkelere Türkiye tanıtıldı.

Bu konuşmadan sonra Dr.Kütükçüoğlu söz aldı. Konferansın resmi sonuçları olmadığını, konuşmasının kendi kişisel izlenimlerini yansıtacağını söyleyerek sözlerine başlayan Dr.Kütükçüoğlu, bu Konferansta seçilen konuların güncel düştüğünü ve Konferansa gösterilen ilginin bu nedenle büyük olduğunu söyledi.

Kütükçüoğlu Konferanstan şu sonuçları çıkardığını anlattı: Dünyada bilinen enerji kaynakları sınırlıdır. Bu nedenle hiç bir ülke enerji kaynaklarını hesapsızca tüketmemelidir. Enerji tasarrufu gereklidir. Petrol ve gaz kaynakları bu şekilde kullanıldığı takdirde 40-50 yıl içinde tükenmeye yüz tutacaktır. Oysa petrol, petrokimya endüstrisinde hammadde olarak kullanılan çok önemli bir metadır. Şu halde petrol enerji alanında kullanılmamalıdır. Elektrik enerjisi, gerek kullanım gerekse iletim bakımından sahip olduğu üstünlükler nedeniyle halihazırda gelişmiş ülkelerde kullanılan enerjinin

10.Dünya Enerji Konferansının sonuçları ve Türkiye'ye yansımalarının tartışıldığı panelde Kütükçüoğlu, Mutdoğan, Türkoğlu ve Tepedelenlioğlu.

1/4'ünü oluşturmaktadır. Bu oran ilerde daha da artacaktır. Elektrik üretiminde, kullanılacak birincil enerji kaynağı kömür ve nükleer enerji olarak görünmektedir. Ancak kömür çıkarımı ile ilgili bazı teknoloji sorunlarının çözülmesi gereklidir. Kömür ve nükleer enerji dışında, yeni enerji kaynakları (jeotermal enerji, güneş enerjisi) kısa vadede birincil enerji kaynağı olarak -tarım dışında- pek kullanılabilir görünmemektedir.

Dr.Kütükçüoğlu daha sonra, Konferanstan edindiği izlenime göre ülkeleri enerji kaynağı olup olmamak ve teknolojisi olup olmamak bakımından 4'e ayırmak gerektiğini ve bunların da en az sorunu olandan en çok enerji sorunu olana doğru "ikisi de olanlar", "teknolojisi olan, kaynağı olmayanlar", "teknolojisi olmayan, kaynağı olanlar" ve "ikisi de olmayanlar" şeklinde dizilebileceğini söyledi. Dr.Kütükçüoğlu'na göre bu "ikisi de olmayan" sonuncular tüm olanaklarını teknoloji üretmek için seferber etmeleri ve mümkün olduğu kadar enerji tasarrufu yapmaları.

Daha sonra Kütükçüoğlu Konferansın Türkiye'ye ne getirdiği konusuna değinirken, her şeyden önce 700-800 dolayında Türk'ün Konferansa katılmasında büyük yarar gördüğünü söyledi. Bundan başka kamuoyunda yaratılan bu büyük ilginin ilerde -gerekirse- tasarruf tedbirlerini kamuoyuna kabul ettirmek için uygun bir zemin yarattığı görüşünde olduğunu açıklayan konuşmacı, Türkiye'de uzun vadeli ve geniş kapsamlı bir planlamanın gerekli olduğunu savundu. Konuşmacıya göre hidrolik kaynakların geliştirilmesi ve nükleer enerji üzerinde düşünülmesi gerekli-

öte yandan, petrol tüketiminin de sınırlandırılması için, konuşmacı, kitle taşımacılığına önem verilmesi, ısınma için kömür ve güneş enerjisinden yararlanılması, binaların ısı yalıtımının sağlanması ve merkezi ısıtma yoluyla artık ısıdan yararlanılmasının gerekli olduğunu söyledi.

Bütün bunlar için uzun vadeli planlamanın önemini bir daha vurgulayan Kütükçüoğlu, aksi

takdirde bütün kısa vade çözümlerinin petrolden geçtiğini söyledi.

Son konuşmacı Dr.Tepedelenlioğlu teknik oturumlarda ele alınan konuların "konvansiyonel enerji kaynaklarının geliştirilmesi", "enerji kullanımında tasarruf", "birincil enerjinin dönüşümü" ve "yeni enerji kaynakları" olarak 4 bölüme ayrıldığına dikkati çekerek, ve Konferansın temasının "enerji kaynaklarının rasyonel kullanımını" olduğunu hatırlatarak, aslında Konferansın tek bir konuyu işlediğini, bunun da "Petrol bitiyor, şimdi ne yapacağız?" biçiminde özetlenebileceğini söyleyerek sözlerine başladı.

Dr.Tepedelenlioğlu gerek DEK Tasarruf Komisyonunun petrol konulu raporu gerekse Konferansa sunulan diğer tebliğlerde dünya petrol üretiminin 1990-2000 yıllarında tepe noktasına geleceğini ve bundan sonra petrol üretiminin düşmeye başlayacağını tahmin edildiğini söyledi. Konferanstan edinilen izlenime göre, dünyanın, petrol bittikten sonra petrolün yerine hangi kaynağı ikame edeceğine daha henüz karar verememiş bir durumda olduğunu açıklayan konuşmacı, bu durumda kısa vadede bir kaynak boşluğu olacağını ve bu boşluğu dolduracak en olası kaynağın da kömür olacağını söyledi. Ancak kömürün böyle bir işlevi yüklenbilmesi için bazı sorunların çözülmesi gerektiğine işaret eden Tepedelenlioğlu bu sorunları şöyle sıraladı: Kömür çıkarımı emek-yoğun bir süreçtir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde emek pahalı olduğu için yoğun kömür çıkarımı pahalıya malolacaktır. Buna ek olarak kömür çıkarımı ile ilgili teknolojinin geliştirilmesi gerekmektedir. İkinci bir sorun, halihazırda mevcut "petrol yakan" üretim ve ulaşım teknolojisinin "kömür yakan" türe değiştirilmesi sorunudur. Her iki sorunun da çözümü için şimdiden araştırmaya girişmek ve bu konuda yoğun yatırım yapmak gerekmektedir. Ancak böyle bir uğraşıya girişmek, sermayesinin karşılığını kısa sürede almak isteyen kapitaliste pek çekici gelmemektedir. Kapitalist dünyanın bu sorunu nasıl

çözeceği daha belli değildir.

Petrol tükenmeye yüz tuttuğu zaman doğacak enerji açığı sorununun az gelişmiş ülkelerce mevcut hidrolik potansiyellerini değerlendirerek kısmen çözülebileceğini savunan Tepedelenlioğlu, dünyadaki hidrolik potansiyelin % 48'inin üçüncü dünya ülkelerinde, % 24'ünün OECD ülkelerinde ve % 28'inin sosyalist ülkelerde bulunduğunu ve bu % 48'lik payın çok büyük bir bölümünün değerlendirilmemiş olduğunu ve bu nedenle dünyada hidrolik potansiyelden yararlanma oranının % 16 dolayında olduğunu söyledi. Daha sonra UNIFEDE (Elektrik Enerjisi Üreticileri ve Dağıtıcıları Uluslararası Birliği) ve ICOLD (Büyük Barajlar Uluslararası Komisyonu) adlı kuruluşların Konferansa sundukları tebliğlerden alıntılar okuyan konuşmacı, bu kuruluşların siyasal bağımlılıktan kurtulmak için petrolün ticari meta haline getirilmesi, yakılmaması, petrokimya endüstrisinde hammadde olarak kullanılmasını görüşünde olduklarını; ayrıca hidrolik potansiyelin öntümüzdeki yıllarda en hızlı az gelişmiş ülkelerde gelişeceğini tahmin ettiklerini söyledi. Konuşmacı daha sonra bu kuruluşların tebliğlerinde nükleer enerjinin de çözülmemiş birçok sorunları olduğunu, bu sorunların başında nükleer santrallerin emniyetini sağlamak için alınması gereken önlemlerin maliyetinin çok büyük oluşu geldiğini ve bu maliyetin santralın kurulu gücüne göre değişmediğini belirttiklerini söyledi. Buna göre nükleer santralın üretilen birim enerji başına ekonomik olabilmesi için santralın kurulu gücünü büyük tutmak gerekiyor.

Tepedelenlioğlu Türkiye için, Konferansın getirdiği belli başlı derslerin, eskiden beri Elektrik Mühendisleri Odasının savunduğundan pek farklı olmadığını, ancak, bu kez Konferansın, Odanın savlarını rakam ve belgelerle bir kez daha kanıtlandığını söyledi.

Bundan sonra dinleyiciler Konferansla ilgili çeşitli görüşlerini bildirmek üzere söz aldılar. Bu konuşmalardan sonra Gültekin Türkoğlu, panelin bir özetini yaptı ve paneli kapattı.